

BILAGA 2 - SÄRSKILD SAMMANSTÄLLNING ENLIGT MILJÖBALKEN 6:16

Fördjupad översiktsplan över Åseda samhälle

Vad är en särskild sammanställning?

Översiktsplaner och fördjupningar av översiktsplaner ska enligt lag innehålla en miljökonsekvensbeskrivning som på ett övergripande sätt redovisar och resonerar kring de eventuella konsekvenser förslagen kan medföra på miljön. När en översiktsplan har antagits ska kommunen i den särskilda sammanställningen redovisa

1. hur miljöaspekterna har integrerats i planen
2. hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats
3. skälen till att planen har antagits istället för de alternativ som varit föremål för överväganden
4. de åtgärder som avses vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför

I samband med antagandet ska kommunen göra sammanställningen tillgänglig för berörda kommuner, myndigheter och allmänheten.

1. Integrering av miljöaspekter i planen

Redan under arbetet med att ta fram en vision för Åseda fanns hållbarhetsaspekten med som en viktig punkt. I stort sett varje del av den fördjupade översiktsplanen präglas av någon form av miljöaspekt, och ett genomgående tema för planen har varit att ta tillvara på och använda de värdefulla miljöaspekter som finns i Åseda till kommunens fördel. Ett av huvuddragen i visionen är att Åseda ska bli ett mer attraktivt samhälle för att på så sätt kunna locka nya invånare till orten och kommunen. Som en del av Åsedas attraktionskraft lyfts närheten till naturen med allt vad det innebär vad gäller friluftsliv, kultur och rekreation. Här finns alltså en insikt om att miljöaspekterna inte enbart handlar om vilka hänsyn som ska tas, utan även att miljöaspekterna i sig utgör ett värde som kan vara till kommunens fördel.

Den fördjupade översiktsplanen innehåller två förslag som kan förväntas få en betydande miljöpåverkan och som även beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen. För det första handlar det om omvandlingen av järnvägsområdet där nya bostäder och centrumbebyggelse planeras, de gamla spåren ska rivas upp och marken måste på vissa ställen saneras. Utöver föroreningsituationen måste extra hänsyn tas till den värdefulla kulturmiljön på platsen. Det handlar främst om byggnader och verksamheter med anknytning till järnvägen som utgör en tydlig historisk markör för Åseda. Det andra förslaget handlar om det nya industriområdet söder om riksväg 23/37. Ett relativt stort område av skogsmark planeras att tas i anspråk för industriändamål eftersom de befintliga industriområdena i Åseda är att betrakta som fullt utbyggda. Här har en avvägning mellan ekonomisk tillväxt och miljöaspekter fått göras, och bedömningen är att möjligheterna till ekonomisk tillväxt väger tyngre än miljöaspekterna i detta fall. Det betyder dock inte att industriutbyggnaden får ske på helt egna villkor, utan hänsyn måste tas till de värden som finns på platsen. De kända värden som finns på platsen idag består främst av fornlämningsområden. Därför finns det i översiktsplanen angivna riktlinjer för fornlämningsområden som ska göra en exploatering möjlig, samtidigt som hänsyn tas till de miljöaspekter som finns på platsen.

Ta tillvara på och utveckla infrastrukturen

Det första avsnittet under kapitlet ”Vision och mål” handlar om hur Åseda på bästa sätt kan ta tillvara på och utveckla infrastrukturen i samhället. I detta avsnitt har framförallt miljöaspekter som klimatpåverkan och utsläpp av växthusgaser integrerats. Även om det tidigt slås fast att bilen även i fortsättningen kommer att utgöra det huvudsakliga transportsmedlet i Åseda, ämnar flera av förslagen skapa bättre förutsättningar för cyklister och fotgängare. En ökning av andelen cyklister och fotgängare leder sannolikt till en minskning av andelen bilister, vilket bidrar till mindre utsläpp och på sikt en mindre klimatpåverkan. Vägar och gator som uppmuntrar till lägre hastigheter och prioriterar cyklister och fotgängare kan även påverka andra miljöaspekter såsom trafiksäkerhet och buller positivt. Åseda har i dagsläget inga större problem med buller, men både Järnvägsgatan och Olofsgatan i centrala Åseda upplevs stundtals som osäkra och det är svårt att ta sig fram som fotgängare eller cyklist. Detta uppmärksammas på flera sätt i översiktsplanen, bland annat föreslås en ny utformning för vägarna som på ett bättre sätt skyddar fotgängare och cyklister. Nya, säkra övergångar för fotgängare längs Järnvägsgatan är också en prioriterad åtgärd i planen, samt en omdirigering av den tunga trafiken.

Vikten av en väl fungerande kollektivtrafik är också en aspekt som lyfts fram i planen och som på sikt kan minska användningen av bilar. Oavsett vilket av de båda alternativen som blir aktuellt syftar båda till att stärka attraktionskraften hos kollektivtrafiken med en förhoppning om att det på sikt kan medföra mindre bilanvändning.

Stärk grön- och blåstrukturen

Det andra avsnittet handlar om att stärka grön- och blåstrukturen i Åseda. I grunden handlar det om att med små medel utnyttja de gröna och blåa strukturer som redan finns i samhället. Det föreslås bland annat att ett gångstråk ska anordnas längs Badebodaån och här har hänsyn tagits till åns ekologiska status och de åtgärder som rekommenderas. I övrigt är få fysiska åtgärder som föreslås i avsnittet, utan det handlar till stor del om att peka ut värdefulla områden och att försöka koppla ihop dessa. Andra miljöaspekter som tydligt har integrerats är biologisk mångfald i och med ställningstaganden om områden som bör bevaras, samt artskyddet som det ges tydliga riktlinjer till.

Knyt samman gammalt och nytt

Det tredje avsnittet handlar om hur Åseda ska kunna knyta samman det gamla med det nya. Hela avsnittet behandlar i stort sett hantering av och hänsyn till värdefulla kulturmiljöer. Även här nämns vikten av att skapa säkra övergångar för fotgängare och cyklister, vilket på sikt kan få fler att ställa bilen hemma. Det framgår tydligt att hänsyn ska tas till områden och byggnader som utgör värdefulla kulturmiljöer, bland annat finns det en geografisk redovisning av alla kända fornlämningsområden i Åseda, samt riktlinjer som anger hur planeringen ska gå tillväga om fornlämningsområden berörs. Stadsdelen Kexholm och dess bebyggelse ingår i kommunens kulturmiljöplan, vilket innebär att den redan där har ett visst skydd mot åtgärder som kan påverka kulturmiljön negativt. Detta tydliggörs dock i översiktsplanen i riktlinjerna anges att hänsyn ska tas till de utmärkande drag som finns i Kexholms bebyggelse.

Näringslivs- och serviceutveckling

Det fjärde avsnittet handlar om näringslivs- och serviceutveckling i Åseda. Här beskrivs bland annat hur, och i vilken riktning, industrin ska kunna fortsätta växa. Avsnittet behandlar ett av planens största förslag till exploatering, nämligen industriutbyggnaden söder om riksväg 23/37 som nämns tidigare. Här visas både med hjälp av text och karta hur det är miljöaspekter så som naturvård, kulturmiljö och skydd av grundvatten som föranlett den planerade lokaliseringen av industriområdet. En utbyggnad av det Västra industriområdet eller norr om nuvarande Östra industriområdet är teknisk möjlig, och ur en infra

struktursynpunkt enklare, men med hänsyn till olika miljöaspekter föll valet på ett område söder om riksvägen. En utbyggnad av Västra industriområdet anses inte lämplig med hänsyn till stora fornlämningsområden, närheten till bostadsområden samt närheten till ett område av riksintresse för naturvård. En utbyggnad av Östra industriområdet i nordlig riktning anses inte lämplig med hänsyn till grundvattentäkten Emmabodaåsen samt risken att inkräkta på områden som är värdefulla för friluftslivet. Olika miljöaspekter har alltså legat till grund för, och spelat en viktig roll i, valet av utbyggnadsområde för industrin.

Som en del i att göra centrala Åseda mer gång- och cykelvänligt ska mindre verksamheter som är mer anpassade för fotgängare och cyklister lokaliseras centralt, medan verksamheter med skrymmande varor som kräver bil ska lokaliseras till befintliga verksamhetsområden. Det behöver inte nödvändigtvis betyda att biltrafiken minskar, men det kan på sikt skapa en ökad trafiksäkerhet i de centrala delarna av Åseda. Om verksamheter av samma slag är samlade på ett ställe ökar även möjligheten att med hjälp av kollektivtrafik ta sig till och från handelsområdena. En sådan utveckling kan på sikt minska biltrafiken och på så sätt även utsläppen av växthusgaser.

Av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen har bedömts att fem mer eller mindre påverkas på lokal nivå. Dessa beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen. Hur miljö kvalitetsnormerna för vatten påverkas beskrivs dels i avsnittet som rör hänsynsfrågor, dels i miljökonsekvensbeskrivningen.

Ett attraktivt boende

Det femte och sista kapitlet handlar om hur, och var, attraktiva bostäder ska byggas och lokaliseras i Åseda. Här har miljöaspekter delvis legat till grund för lokaliseringen av dels den föreslagna småhusbebyggelsen, dels den föreslagna flerbostadsbebyggelsen. Småhusbebyggelsen föreslås fortsätta i Björkåkraområdet och vidare österut mot Tallvägen. Området har inga kända natur- eller kulturvärden i dagsläget, och förutom avverkning av skog kommer inga större ingrepp krävas för att göra marken användbar. I översiktsplanen tillåts även enstaka småhusbebyggelse i de närliggande byarna Fröseke och Göljhult, under förutsättning att bebyggelsen inte påverkar natur- eller kulturmiljön negativt. Jordbruksmark ska inte tas i anspråk för större exploateringar. Detta ställningstagande har gjorts mot bakgrund av ett flertal miljöaspekter. Jordbruksmark har generellt sett höga naturvärden och utgör viktiga biotoper för flera arter. Uppvidinge är en skogskommun och mer än 80 % av ytan utgörs av skog. Därför är den jordbruksmark som fortfarande finns kvar ett viktigt inslag i landskapsbilden och kan bidra till ett mer öppet landskap. Jordbruksmarken är också strategiskt viktig för en hållbar och långsiktig livsmedelsproduktion.

Flerbostadsbebyggelsen ska lokaliseras centralt med närhet till service och kollektivtrafik. Det finns flera uppenbara fördelar med detta, framförallt för miljöaspekter. Om det är lätt att med hjälp av cykel eller gång ta sig mellan bostaden och exempelvis butiken eller buss-hållplatsen ökar incitamenten för att i mindre utsträckning använda bilen för korta resor.

Av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen har bedömts att fem stycken mer eller mindre påverkas på lokal nivå. Dessa beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen. Hur miljö kvalitetsnormerna för vatten påverkas beskrivs dels i kapitlet "Hänsyn", dels i miljökonsekvensbeskrivningen.

2. Synpunkter från samråd på miljökonsekvensbeskrivningen

Under samrådet för miljökonsekvensbeskrivningen var det endast Länsstyrelsen som lämnade synpunkter. Följande synpunkter har inkommit:

- Att de olika fysiska planförslagen benämns *åtgärder* i MKB-tabellen kan skapa viss förvirring då det i slutet av dokumentet finns en rubrik *Förslag på åtgärder*.
- Länsstyrelsen saknar i MKB:n tydligare motivering och resonemang kring hur kommunen kommit fram till att åtgärderna har en neutral påverkan på kulturmiljö/fornlämningar. Länsstyrelsen vill även betona vikten av adekvat kulturhistorisk kompetens.

Vad gäller den första punkten har "åtgärder" ändrats till "förslag" för att undvika förvirring. Redovisningen av påverkan på kulturmiljö/fornlämningar har reviderats. De förslag som rör omvandlingen av järnvägsområdet har reviderats och påverkan har bedömts som negativ. Följande bedömning har lagts till: "Järnvägsområdet med dess tillhörande strukturer, byggnader och objekt har satt en historisk prägel på Åseda. Att bygga nytt och åter ge liv till området är nödvändigt, men det kommer starkt påverka de kulturella miljöer som hör järnvägen till". Utöver det har det även lagts till att det nya industriområdet söder om riksväg 23/37 kan få betydande konsekvenser för fornlämningsituationen på platsen. Fornlämningar ska därför, tillsammans med tidigare nämnda miljöaspekter, ligga till grund vid en uppföljning.

Synpunkterna som inkom under samrådstiden handlade till största delen om järnvägsområdets omvandling och ändrade markanvändning. Synpunkterna var ofta divergerande och kom med flera alternativa lösningar avseende bussgata och cykelvägar samt anslutning av dessa till Järnvägsgränd. Alla lösningar och synpunkter har övervägts och kommenterats i Samrådsredogörelsen. Efter detta blev dock valet att behålla planförslaget båda ursprungliga alternativ på bussgata/cykelväg även till utställningen och att det därför måste ske ytterligare fördjupningar och studier av just detta område i samband med detaljplanering.

3. Skälen till att planen har antagits istället för andra alternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska alltid innehålla ett så kallat nollalternativ, ett huvudalternativ som jämförs mot nollalternativet samt ett annat rimligt alternativ till planförslaget. Nollalternativet ska beskriva miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs.

I miljökonsekvensbeskrivningen till denna översiktsplan har bedömts och redovisats varför det inte finns några andra rimliga förslag på utbyggnad av Åseda samhälle. En utbyggnad av industrin är nödvändig men försvaras i öster och väster av riksintressen för naturvård samt brist på mark. Utbyggnad i nordlig riktning är inte önskvärd med hänsyn till närhet till bostäder, Emmabodaåsen och vattenverket samt risk för påverkan på friluftsliv. Utbyggnad av bostäder kommer i huvudsak att ske som förtätning och komplettering inom eller i närheten av redan bebyggda områden. Sammantaget har detta inneburit att det inte ha varit nödvändigt eller rimligt att studera några andra lokaliseringalternativ.

4. Uppföljning och övervakning

Att exakt ange hur uppföljning och övervakning ska ske kan vara svårt i översiktsplaneskedet. I Naturvårdsverkets "Handbok med allmänna råd om miljöbedömning av planer och program" anges följande: "Det yttersta ansvaret för uppföljningen har den kommun eller myndighet som beslutat om antagandet av planen eller programmet. Det inbegriper även det ekonomiska ansvaret (MB 6 kap 18§, prop 2003/04:116 s. 44). Själva genomförandet av uppföljningen kan dock helt eller delvis utföras av en konsult eller verksamhetsutövare. Uppföljning av översiktsplanen kan ske genom integrering och samordning av den miljöövervakning som förekommer av andra orsaker i kommunen. Den kan med fördel kopplas till befintliga tillsyns-, miljölednings- och övervakningssystem, vilket är lämpligt inte minst av ekonomiska skäl. Uppföljning kan också ske i efterföljande detaljplaner.

Befintliga miljöövervakningssystem kan behöva ses över eller kompletteras med ytterligare aspekter, t. ex. mätpunkter, tidpunkter, mer frekvent mätning, fotografering av landskapet etc. I miljöbalken finns också regler för verksamhetsutövarens ansvar för kontroll och tillsyn. Uppföljning bör ske i återkommande perioder. Det som ska följas upp är enbart den negativa och betydande miljöpåverkan som genomförandet medför. Den långsiktiga uppföljningen bör garantera en återkommande rapportering eftersom det kan dröja flera år efter genomförandet innan betydande miljöpåverkan uppstår.

I miljökonsekvensbeskrivningen anges att det är två av planens förslag som bör ligga till grund vid uppföljningen. Det är omvandlingen av järnvägsområdet och det nya industriområdet söder om riksväg 23/37. Här bör befintliga miljöövervakningssystem kunna användas för att följa upp miljöpåverkan. Vissa miljöaspekter är att bedöma som mer akuta att följa upp och övervaka än andra. Framförallt handlar det om miljöaspekter som riskerar att ge en negativ påverkan på människors hälsa och miljön. Markföroreningar är en sådan aspekt, varför föroreningssituationen i järnvägsområdet bör prioriteras för uppföljning. Vad gäller andra miljöaspekter som kulturmiljö/fornlämningar och landskapbild kommer det krävas mer tid innan relevant förändring och eventuell miljöpåverkan kan undersökas. Väldokumenterade fotografier på landskapet kan användas för att bedöma hur landskapbild och kulturmiljö har påverkats, medan arkeologiska undersökningar kan användas för att bedöma fornlämningsituationen efter att planens förslag har realiserats.

Sammanfattningsvis har kommunen bedömt att planen med sin utformning på sikt kommer att minimera en negativ miljöpåverkan och att uppföljningen därför kan begränsas till det ovan nämnda. Vid uppföljningen ska bedömas 1) *behov* (anpassas till hur stor den verkliga förändringen blivit), 2) *omfattning och innehåll* (sakfrågor, mätpunkter och liknande) samt 3) *rapportering*.

Enligt miljöbalken ska den särskilda sammanställningen offentliggöras genom anslag av protokollet och hållas tillgänglig exempelvis på kommunens hemsida samt på kommunens kansli under 2 månader efter att protokollet anslagits. Samtidigt ska de informeras med vilka samråd skett enligt miljöbalken 6:16 punkt 4 andra stycket jämfört med 6:14 samma lag.

Med anledning av ovanstående föreslås kommunstyrelsen besluta att godkänna den särskilda sammanställningen som sin egen och informera om denna enligt föreskrifterna i miljöbalken.

Åseda, 2017-12-29

Oskar Johansson, planerare/utvecklare